

2023

Міністерство освіти і науки України

ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Маріупольський державний університет у Києві

Оттавський університет (Канада)

Природничо-гуманітарний університет у Седльце (Польща)

Фракійський університет імені Демокрита (Греція)

МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

**«МОВИ ТА ЛІТЕРАТУРИ У КРОС-
КУЛЬТУРНІЙ ПЕРСПЕКТИВІ»**

16-17 листопада 2023

Збірка тез

Мови та літератури у крос-культурній перспективі: тези доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 16 – 17 листопада 2023 року) / Відповідальні за випуск: О.Педченко, Т. Шелест. Київ: МДУ, 2023. 166 с.

Організаційний комітет

БУЛАТОВА Олена, доктор економічних наук, професор, перший проректор МДУ, голова оргкомітету.

ТРИФОНОВА Ганна, кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету іноземних мов МДУ, заступник голови оргкомітету

ПЕДЧЕНКО Олена, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри прикладної філології МДУ, співголова робочої групи оргкомітету.

ВЕСЕЛОВА Наталія, професор кафедри сучасних мов та літератур Оттавського університету (Канада), член оргкомітету.

БЛАШКІВ Оксана, доктор філологічних наук, професор Природничо-гуманітарного університету у Седльце (Польща), член оргкомітету.

ГОРОДНЮК Наталія, доктор філологічних наук, професор кафедри англійської філології МДУ, член оргкомітету.

ПИРЛІК Наталія, кандидат філологічних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри романо-германської філології МДУ, член оргкомітету.

ЛАБЕЦЬКА Юлія, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри грецької філології МДУ, член оргкомітету.

БОДИК Остап, кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології МДУ, член оргкомітету.

ГАЙДУК Неллі, кандидат філологічних наук, доцент кафедри прикладної філології МДУ, член оргкомітету.

ПОКЛАД Таїсія, старший викладач кафедри романо-германської філології МДУ, член оргкомітету.

Олексій Сухомлинов,
професор кафедри прикладної філології,
Маріупольський державний університет у Києві, Україна

ПРОБЛЕМА МІГРАНТІВ У «ТУРЕЦЬКИХ ТЕКСТАХ»
ВІТОЛЬДА ШАБЛОВСЬКОГО

THE PROBLEM OF MIGRANTS IN THE "TURKISH TEXTS" OF WITOLD SZABŁOWSKI. Witold Szabłowski's book is a series of reports about the contemporary ethno-cultural situation in the Republic of Turkey. In addition to multiculturalism, the author describes the fate of repatriates and emigrants who try to escape to European countries, primarily to Greece. This leads to complete frustration, as well as the death of many migrants.

Keywords: Emigration, multiculturalism, migration policy of Turkey, orientalism, frontier of civilizations.

Ключові слова: еміграція, багатокультурність, міграційна політика Туреччини, ораєнталізм, пограниччя цивілізацій.

«Туреччина – країна на роздоріжжі» [1] – ця ідіома, яку часто використовують автори туристичних путівників, функціонує як тривіальна аксіома. У європоцентричній колективній свідомості топонім «Туреччина» зазвичай має виразний орієнтальний вимір (за Едвардом Саїдом) [2] і, окрім іншості, що є результатом неосвоєної екзотики, він позбавлений будь-яких культурних конотацій. Наукові публікації, нечисленні тексти журналістів, занурених у сучасні реалії Туреччини, звіти міжнародних організацій, що захищають права людини в егоцентричному суспільстві так званої «західної цивілізації», залишаються непоміченими або свідомо ігноруються пересічними обивателями-читачами.

Варто зазначити, що за останні роки в Польщі було видано кілька книжок як вітчизняних, так і зарубіжних авторів, які стосуються соціально-політичної, культурної та моральної ситуації, а також аспектів повсякденного життя сучасних мешканців Республіки, описані з навиворіт.

Книжка Вітольда Шабловського «Вбивця з міста абрикосів. Репортажі з Туреччини» (2010; 2014) [4; 5] є циклом текстів з

пограниччя мистецтва журналістики та художньої літератури, які складають послідовну розповідь про "країну на роздоріжжі" і є авторською спробою відобразити розмиту колективну ідентичність сучасних турків. Цей твір є результатом власного досвіду турецьких реалій, зокрема пограничної ситуації та людської екзистенції буття на помежів'ї, між Сходом і Заходом.

Тематика репортажів різнопланова – від історії та літератури, через буденне життя провінції, аж до економіки та політики сучасної Туреччини. Однак, майже усі вони містять імагологічні презентації різноманітних вимірів Іншості.

Сучасна Туреччина не є однорідною в багатьох аспектах. Окрім традиційного географічного поділу на європейську Румелію та азійську Анатолію, вражає гетерогенність культурно-звичаєвого ландшафту цієї країни.

На думку С. Гантінгтона, Туреччина є місцем зіткнення цивілізацій, але, а можливо передовсім, це терени культурної інтерференції та етнічного й релігійного симбіозу колишніх Османів, греків, вірмен, євреїв, арабів та багатьох інших національностей, мусульман, ортодоксальних християн, католиків протестантів, а також алавітів.

Говорячи про репортажі Вітольда Шабловського, варто зазначити, що мультикультуралізм, успадкований від османів, не стає основною темою книги. Вітольд Шабловський зосереджує увагу головним чином на гібридності колективної ідентичності, роздвоєності особистості та ментальності сучасних турків, що виникає внаслідок ситуації буття на пограниччі цивілізацій [Пор. 3].

У так званих мігрантських текстах Шабловського ми спостерігаємо справжню культурну мозаїку, яка складається з жителів Нігерії, Сирії, Лівії, Іраку, Афганістану, Йорданії, Узбекистану, Таджикистану та людей без конкретної національності чи державної приналежності, йдеться про африканців, індійців та китайців.

Вступ, завуальований поетикою буденності, жорстоко занурює читача, який до цього черпав інформацію виключно із засобів масової інформації, у світ прихованих і невідомих раніше подробиць людської долі мігрантів, змушених покинути свої країни проживання.

Автор знайомиться з освіченим та розумним іракцем Махмудом, який працював перекладачем для американських військ і з міркувань безпеки був змушений емігрувати з родиною до Туреччини. Його близьким вдалося вибратися до Німеччини, а він живе надією і збирає гроші на незаконну "контрабанду" (переїзд) на Захід. Зустріч автора-поляка та іракця стає приводом для подальшої оповіді.

Вітольд Шабловський детально описує механізми й нюанси «галузі контрабанди» біженців до країн Європейського Союзу, передовсім на грецькі острови. Ми дізнаємось, що в туристичному та комерційному районі Стамбула, Емінйоню, крадіжки паспортів у іноземців стали масовим способом заробітку. Махмуд пояснює, що «Ринок паспортів такий же примхливий, як турецька фондова біржа» [5, с. 177]. П'ять років тому польський коштувала стільки ж, скільки таджикістанські паспорти, тобто нічого...», але вступ до ЄС, а потім шенгенської зони змінив ситуацію. «І сьогодні іммігранти повинні заплатити тисячу, а то й півтори тисячі доларів за книжечку з орлом». Як правило, викрадені паспорти «підробляються, простіше замінити одну сторінку, ніж зробити цілий паспорт [5, с. 178]». Спустошені люди «так сильно хочуть вибратися, що вірять усьому. Навіть у те, що ти можеш бути чорношкірим і в'їхати до Європи із фотографією білої людини в паспорті на ім'я Шабловського».

Неназваний "він" у "темно-синіх штанах", спеціалізований прибиральник пляжів Ізміра, який вранці шукають і прибирають тіла затонулих мігрантів, каже, що "туристи не люблять знаходити трупи" [5, с. 173]. Англіїці, німці чи поляки приїжджають сюди відпочити та багато платять. Ми маємо прибирати, перш ніж вони прокинуться".

На тлі ідилічної відпочинково-рекреаційної атмосфери Егейського узбережжя триває повсякденне життя контрабандистів і мігрантів, які чекають «бажаного вітру з континенту», який дозволить здійснити омріяну подорож до Греції, для когось вдалу, а для когось смертельну. В. Шабловський наводить факти та короткі описи, які мають показати, що за безглуздою статистикою приховані долі конкретних людей, чоловіків, жінок та дітей.

Турецька влада, робить вигляд, що цю проблему не помічають, а грецька сторона свідомо сприяє «недоплиттю» іммігрантів.

Іммігрантська епопея закінчується проханням Махмуда опублікувати в польській пресі гротескно-трагічне звернення наступного змісту: "Я, Махмуд Х, колишній перекладач американських військ, маю велике прохання до західної Європи. Відправте сюди загін військ і каструйте всіх нас. І так нема грошей, щоб годувати наших дітей. А коли ми хочемо приїхати до вас і працювати чесно – ви стріляєте в нас і виганяєте. Каструйте нас. Це буде полегшення і для нас, і для нас самих» [5, с. 193].

Підсумовуючи, можна ствердити, що на тлі традиційних імагологічних презентацій багатонаціональної Туреччини (курди, греки, вірмени, євреї, асирійці, боснійці і ін.) віднедавна невід'ємною складовою етнокультурної картини цієї країни стає образ мігранта-біженця. Отже, не тільки Стамбул є символічним мостом між Орієнтом і Окцидентом, ціла Туреччина стає пограниччям між Сходом і Заходом.

Зрештою, як пише В. Шабловський, «кожен турок – це міст (...) Але ця погранична природа має свою ціну. Захід вважає їх фанатиками. Схід – посіпаками Заходу. Аль-Каїда здійснює напади на Босфор, а Євросоюз півстоліття не хоче прийняти Туреччину. Тому що вона занадто велика і культурно занадто чужа» [5, с. 32].

Література

1. Huntington S. Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego: Warszawa: Zysk i Ska, 2018.
2. Said E.W. Orientalizm: Poznań: Zysk i Ska, 1991.
3. Suchomłynow L. Pogranicza w tureckich reportażach Witolda Szablowskiego. Dziedzictwo kulturowe regionu pogranicza. 2018. T. VI. S. 143 – 160.
4. Szablowski W. Zabójca z miasta moreli, Reportaże z Turcji: Wołowiec: Czarne, 2010.
5. Szablowski W. Zabójca z miasta moreli, Reportaże z Turcji: Wołowiec: Czarne, 2014.